

Papp János

A büntetés-végrehajtás egyenruháinak rövid történeti áttekintése

1852-ben, a forradalom és szabadságharc bukását követően Magyarországon elfogadták az osztrák büntető-törvénykönyvet, amely kimondta, hogy az elsődleges büntetési forma a szabadságvesztés. Ennek értelmében a szabadságvesztésre ítéltet az erre a célra átalakított országos börtönökben (Munkács, Illava, Vác, Márianosztra), illetve újonnan épített büntető-intézetekben (Nagyenyed) kellett elhelyezni. Ettől kezdve az intézetek személyzete kifejezetten a börtönügy szolgálatában állt, a korábban ezt a tevékenységet ellátó katonákkal, pandúrokkal, zsandárokkal, porkolábokkal ellentétben. Testületi hovatartozásukat a részükre kiadott egységes egyenruha fejezte ki.

Az 1891. november 30-án kelt 43.845/1891. számú IM rendelet, amely az „Öltözeti szabályzat a magyar kir. országos büntető intézeti hivatalnokok részére” címet kapta, írta le elsőként a büntetőintézetek személyzetének ruházatát. Ebben az időben a tisztviselői beosztásban lévők látták el a börtönök igazgatását, adminisztratív munkáját, valamint az egészségügyi ellátást, az oktatást és a vallásgyakorlást. Az őri személyzet volt felelős a rendért, biztonságért, a foglalkoztatásért, valamint az élelmezésért.

A hivatalnokok egyenruhája kétféle volt: díszöltöny és házi öltöny. A díszöltöny fehér lószőrforogós és koronás címert ábrázoló érc bogláros, finom fekete nemezéből készült kalapból, valamint sötétkék, aranygombos, a kar részen vitézkötéses atillából és ibolyaszínű bevarrásos sötétkék pantallóból állt. A házi öltöny sapkából, amely a honvédtisztekéhez hasonló kivitelben, fehér posztóból készült, sötétkék zubbonyból, ami két mell-, illetve derékzebbel volt ellátva és szürke pantallóból vagy csizmanadrágból állt. A köpeny szintén a honvédtisztekéhez hasonló barna posztóból, aranygombos kivitelben készült. Lábbeliként fél-, illetve egész cipőt, rövidszárú bőrcsizmát vagy a honvédtisztekéhez hasonló csizmát viselhettek.

1920-tól 1945-ig a büntetőintézetek személyzete a következő egyenruhákat viselte. A börtönügyi tisztviselők házi öltönyéhez különféle ruházati felszerelések tartoztak: a honvédtisztekéhez hasonló alakú, fekete posztóból készült, szemernyővel, állszíjjal és hurkos rózsával ellátott sapka; a sötétkék, aranyzsinóros zubbony, aranyozott rézgombokkal, gallérján ibolyaszín hajtókával; a szürke pantalló vagy csizmanadrág, a fekete selyem vagy gyapjúszövetből készült, fehér nyakszegéllyel ellátott nyakravaló; a fekete és simafejű cipő vagy félszárú csizma. A felszerelés leírását folytatva: a köpeny sötétbarna posztóból készült, kétsoros, aranyozott fémgombokkal volt ellátva, továbbá ibolyaszín posztóval volt szegélyezve. A szolgálati tekintélyük növelésére a börtönügyi tisztviselők az 1861M gyalogtiszti kardot viselték.

Az egyes állások és fizetési fokozatok megkülönböztetése céljából a tisztviselők az egyenruha gallérjára varrott, 3 cm széles lila hajtókán kis rozettákat viseltek. A XI. fizetési osztályban egy, a X.-ben kettő, a IX. fizetési osztályba tartozó tisztviselők pedig három darab rozettát. A VII. és VI. fizetési osztályba tartozó igazgatók bal vállukon 5 mm széles, meggy színű selyemmel átszőtt vállzsinórt, a V. fizetési osztályba soroltak ezen felül pantallójukon 4 cm széles ibolyaszínű függőleges sávot is hordtak.

A börtönigazgató a házi öltönyön kívül díszöltönyt is köteles volt beszerezni. Az utóbbit ünnepélyes alkalmakkor viselte. A többi tisztviselőnek csak joga volt hozzá, hogy ünnepi alkalomkor díszöltönyt hordjon. A díszöltöny kalapból, atil-lából, díszpantallóból és fehér bőrkesztyűből állt.

A közőrök, azaz a fogházőrök, börtönőrök és fegyőrök ruházata a következőképpen nézett ki (1. kép): Sapka búzavirágkék posztóból, a honvédségi sapkák mintájára ezüstszínű rózsával, két réz fémgombbal, bőr szemvédővel és rézcsatos, fekete viharszíjjal volt ellátva. A téli zubbony sötétkék posztóból készült, az újjakon vitézkötés, a mellen 5 db rézgomb volt. A téli nadrágot búzavirágkék posztóból varrták. A közőrök téli köpenye acélszürke színű volt, ibolyaszínű hajtókával, a mellen két sorban 5-5, hátul 2 rézgombbal díszítve.

1. kép

2. kép

A közőrök rendfokozati jelzéseiket ibolyaszínű hajtókájukon 1 cm széles és 8 cm hosszú ezüstszínű paszomány formájában viselték. A fogházőrmester, börtönőrmester és a főfegyőr 3 sávot, a I. osztályú fogházőr, börtönőr és fegyőr két sávot, a II. osztályú fogházőr, börtönőr és fegyőr pedig egy sávot volt jogosult hordani. Az ideiglenesen kinevezett közőr, véglegesítéséig rangjelzést nem viselt. Az őri állomány nyári ruházatként „csinvata” anyagból készült egyenruhát viselt, amin zsinórzat nem volt található.

A II. világháborút követő első időszakban a büntetés-végrehajtás állománya elsősorban a rendelkezésre álló M. Kir. Honvédség raktáraiból visszamaradt ruházat feketére festett darabjait hordta (2. kép).

Ezek az egyenruhák a testületi hovatartozást megjelenítő ibolyaszínű gallérhajtókat hordták. A kezdetekkor még nem, de később a koronás címert ábrázoló gombokat felváltotta a Tildy-kormány Kossuth-címeres gombja.

1945 után, még a kommunista hatalomátvételt megelőzően – mint minden fegyveres testület – a büntetés-végrehajtás is szakítani próbált a horthysta hagyományokkal, így a zárt nyakú helyett kihajtott fazonú, az ívelt helyett egyenes zsebtakaróval rendelkező, váll-csúcsba vart rendfokozati-jelzéssel ellátott zubbonyt, pantallót, valamint tányérsapkát rendszeresített a letartóztató intézeti állomány részére (3. kép).

3. kép

4. kép

A büntetés-végrehajtási testület jelképévé a lila vagy kék mezőben tusáján álló szuronyos puska lett, amit nemzeti szalaggal összekötött tölgyfalomb-koszorú fog közre. Ezt a jelképet a tányérsapkán festett, préselt rézlemezről sapkarózsaként, valamint a zubbony bal felkarján fémszövésű cérnából hímzett karjelvényként is viselték. Ugyancsak szuronyos puska volt látható a zubbony gallérján is.

Ezen egyenruha viszont rövid életet élt meg, mivel az 1948-as választásokat követően a Rákosi-korszak egyenruházati önállóságát élte meg minden fegyveres testület, köztük a büntetés-végrehajtás is.

A nyitott zubbony még néhány évig viselhető volt (4. kép), természetesen a kommunista rendszer jelképeivel ellátva. A szocialista tábor vezető nagyhatalmának, a Szovjetunióknak egyenruházati „trendjeit” követve 1950-től a letartóztató intézetek állománya ismételtén zártnyakú zubbonyt kapott, amit lovaglónadrággal, csizmával vagy pantallóval és félcipővel lehetett viselni. A tányérsapka megmaradt, viszont a váll-lapok a jellegzetes szovjet mintájú széles ötszögletű kivitelben készültek, amiket a magyar hagyományoktól teljesen idegen rendfokozati jelzésekkel láttak el.

Az egyenruhákat az viselési alkalmak szerint és ezeken belül időszakonként különböztették meg. Az öltözet lehetett:

- a) viselési alkalom szerint:
 - díszöltözet alakzatban,
 - díszöltözet alakzaton kívül,
 - társasági öltözet,
 - szolgálati (gyakorló) öltözet.
- b) időszak szerint:
 - téli,
 - nyári, illetve
 - átmeneti öltözet.

Meg kell említenünk, hogy ebben az időszakban már jelentős számú hölgytagja is volt a testületnek, így számukra az alábbi kategóriákban női egyenruhák készültek. Az öltözet a szoknya viselésében és a fordított gombolásban különbözött a férfiak egyenruhájától. A zubbony – a férfiakétól eltérően – nem mellrészben, hanem derékon volt ellátva rejtett gombolású zsebekkel. A szolgálati zubbony (5. kép) rejtett gombolású, sávoly anyagból készült, ami viselhető volt sávoly pantallóval, illetve csizmanadrággal is.

5. kép

6. kép

7. kép

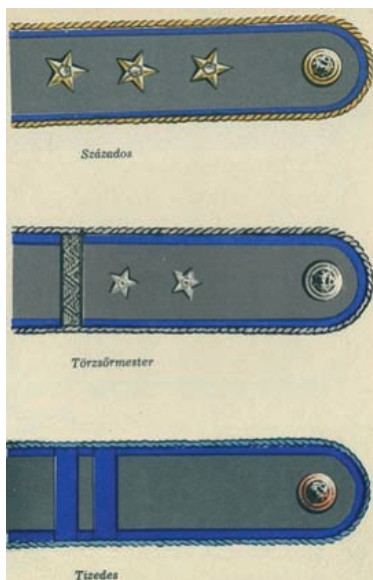
Ezen ruházati változatot a nyári időszakban viselték az anyag szellőssége miatt. Viszont nagy hátránya volt, hogy igen gyenge minőségben készült: a sávoly anyag erősen hajlamos színének elvesztésére és az elrongyolódásra.

Az átmeneti és a téli időszakban posztóból készült zubbonyt és csizmanadrágot viselt a börtönök őrszemélyzete. Nagy hideg esetén ez kiegészült posztóköpennyel (6. kép), illetve téli sapkával (usánkával). Az egyenruházat állandó kiegészítője volt a 1951M válszijas derékszija, amely a férfiak és a nők részére egyaránt egyféle kivitelben készült. A fegyvernemi szín a pirossal szegélyezett világoskék volt, ami a zubbonyok és a posztóköpeny paroliján volt megtalálható.

Az IM Bv. Főosztály vezetője, Garasin Rudolf 1951. évi 33. számú heti parancsában számolt be – többek között – a büntetés-végrehajtás fegyvernemi jelének megváltoztatásáról: *„Testületünk eddigi jó munkája elismeréseként kormányzatunk hozzájárul ahhoz, hogy hajtókapjelvényünk megváltoztatásával testületünk fegyveres jellege még jobban kidomborodjék. Ezért Sztálin elvtárs születésnapja tiszteletére december 21-től az egyenruha zubbonyának és köpenyének hajtókájára jelvényül az eddigi szuronyos puská helyett két keresztbe tett puskát rendszeresíték”¹* (7. kép).

1952. március 1-én a büntetés-végrehajtási szervezet az Igazságügyi Minisztérium fennhatósága alól átkerült a Belügyminisztériumhoz. Ebben az évben a rendfokozatok előtt feltüntetett letartóztató intézeti „li” jelző helyébe a büntetés-végrehajtás rövidítése – „bv.” – került.

Az '56-os eseményeket követően a Kádár-rendszer – jelezve az előző korszaktól való elhatárolódását – kísérletet tett a fegyveres testületek arculatának megváltoztatására. Eltüntették a nagyméretű szovjetes váll-lapokat, helyükbe kis eltéréssel a ma is ismeret rendfokozati rendszer elemei léptek. A legénységi és tisztési állomány rendfokozata kék, a tiszthelyettesi állományé ezüst, a tiszt állományé arany színórral volt szegélyezve (8. kép).

8. kép

9. kép

¹ Idézi: A királyi Törvényházról a Fegyház és Börtönig. A Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön centenáriumi évkönyve. (Szerk. Estók József.) Sátoraljaújhely, Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön, 2005. 164. o.

Az arculatváltás részként a Belügyminisztérium hatáskörébe tartozó fegyveres testületek – rendőrség, tűzoltóság, büntetés-végrehajtás – ruházata szürke színűre változott. Ennek megfelelően a büntetés-végrehajtási szervezet korabeli egyenruhája szürke, a testület színe szilvakék. Ez a szín az egyenruhákön, a tiszti köpenyen, sapkán, zubbonygalléron, pantallón és a csizmanadrág paszpólozásán, a zubbony- és köpenyhajtókán, valamint a váll-lapok szegélyezésén jelent meg. Továbbra is megmaradt a szolgálati ruházat vonatkozásában a zártnyakú zubbony módosított változata (9. kép), ami már csak csizmanadrággal volt viselhető.

A Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 1961. április hó 28-án kelt, 8. számú parancsában találkozhatunk egy teljesen új ruhadarabbal, ami az ingblúz elnevezést kapta. Ezt a nyári szolgálatellátáskor önállóan, az átmeneti időszakban inggel és nyakkendővel viselhették a rendőrség és büntetés-végrehajtás tagjai. Ez a ruhadarab külön ingblúzra rendszeresített váll-lapokkal rendelkezett, amin sem a szilvakék szegély, sem a kék, az ezüst vagy az arany zsinórzat nem volt megtalálható. Az egyenruha gombja a Magyar Népköztársaság 1957-es állami címerét ábrázolta, ami a rendfokozat-nélkülieknél és a tiszteseknél barna (bronz) a tiszthelyetteseknél ezüst, a tiszteknél arany kivitelben készült. Az egyenruhák egységesítése – feltehetően a költséghatékonyság miatt – már akkor elkezdődött. A fegyveres testületek egyenruhái csak színben tértek el egymástól. A szabásuk, anyaguk, viselési lehetőségeik megegyeztek.

Az 1961-es öltözködési szabályzat rendelkezik a fésűs, illetve a tropikál anyagból készült ruházatról. A fésűs anyagú öltöny hordható volt pantallóval és csizmanadrággal is, a tropikál anyagúhoz csak pantallót készítettek. A fazonjuk megegyezett az 1949 előtti zubbonyok szabásával. Ennek is kihajtott gallérja volt, és egyenes szabású zsebtakarókkal látták el. A „tradicionális” fegyveres erők (Magyar Néphadsereg, Határőrség) egyenruhájától eltérően viszont a zsebeket nem nagy, hanem kisméretű címeres gombokkal lehetett lezárni.

Közbevetőleg fontos megjegyezni, hogy 1963-ban a büntetés-végrehajtás az Igazságügyminisztérium felügyelete alá került, az egyenruházati előírások és normák azonban változatlanok maradtak.

Szintén új ruházati elemként jelent meg a tisztek megengedett viseleteként a fésűs anyagból készült felöltő, amely 1978-tól általános viseletté vált, amit akár ünnepek alkalmával is lehetett hordani (10. kép).

10. kép

11. kép

11/a. kép

12. kép

1968. február 1-jétől a társasági tányérsapkán az addigi fekete bőrből, illetve PVC-ből készült viharzsinór helyett, fonott ezüst vagy arany viharzsinórt kellett hordani. A tányérsapka sapkajelvénye – a rendőrséggel egyetemben – minden állománykategóriának azonos kivitelben készült (11. kép).

Az 1978. március 2-án hatályba lépett 101/1978. IM utasítás az öltözet típusait az alábbiak szerint határozta meg:

- „a) *Szolgálati öltözet* a hivatásos és a hallgatóállomány ruházata a napi szolgálat és foglalkozások idején, amikor a tevékenység jellege viselését lehetővé, illetve szükségessé teszi.
- b) *Ünnepi öltözet* a hivatásos és hallgatóállomány alkalmi ruházata nemzeti ünnepeken, kiemelkedő katonai és társadalmi rendezvényeken,
- d) *Díszöltözet*, díszőrségben és meghatározott alkalmak esetén.”

Ez a szabályzás írta le először a tábornoki kar egyenruháját (12. kép). Alapjában véve megegyezett a testületnél rendszeresített egyenruhával, azzal az eltéréssel, hogy paszpólozása skarlátpiros és a nadrágon a paszpól két oldalán vörös lampasz található. A galléron tölgyfalombok helyezkedtek el, amit gyakran vörös filalátétre helyezve hordtak. A tábornoki kar tányérsapkáján a Magyar Népköztársaság 1957-es, tölgyfalommal díszített címere volt látható (11/a. kép).

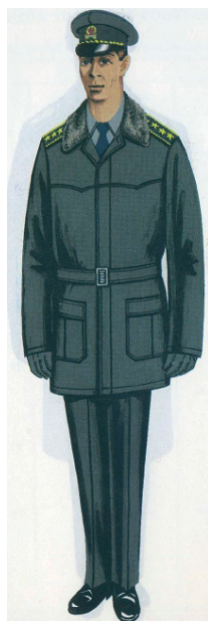
1978-tól új ruházati termékek jelentek meg szolgálati ruházatként: a háromnegyedes műbőr köpeny, ünnepi viseletként pedig az orkán kabát. Módosításon esett át a közkedvelt ingblúz is, anyagát megváltoztatták, eltérő kivitelű váll-lapjait megszüntették, és a rendszeresített vállszalagokhoz hasonló lengő váll-lapot

írtak elő hozzá. Az ingblúz címeres fémgombjait egyszerű, szürke, sima fejű műanyag gombokra cserélték, és megjelent a ruhadarab rövid ujjú változata is.

A büntetés-végrehajtási szervezet jelentős ruházati reformja valósult meg 1987-ben. Kivonták rendszerből a kényelmetlen és igen költséges posztóköpenyt, helyébe műszőrme béleses háromnegyedes kabátot (13. kép) rendszeresítettek, ami kívül orkán huzatú volt. A legnagyobb változást a hölgyek ruházata élte meg: új fazonú zubbonyt (14. kép) kaptak fésűs és tropikál anyagból.

Megjelent a sötétkék garbó, amit csak alsóruházatként lehetett hordani. A nők ingblúza is megváltozott: egy kívül viselendő, alul zsebekkel ellátott, de-rékrszben saját anyagából készült övvel megköthető ruházati terméket – a köznyelven: tunikát – kaptak a hölgyek (15. kép). Ezen felül új hosszú és rövid ujjú szolgálati ruhát rendszeresítettek, amin női kivitelű, azaz kisebb méretű lengő váll-lapokat kellett viselni. A hölgyek részére továbbá sötétkék színű tropikál sapkát, barettet és kalapot rendszeresítettek.

Az 1987-es ruházati reform egy másik nagy változtatása volt, hogy bevezették a 65M hadigyakorló öltözet téli és nyári, szürke változatát, amin fekete színű, a Magyar Népköztársaság címerét ábrázoló gombok voltak. Ezt az öltözetet könnyített kivitelben is lehetett szolgálatellátáskor hordani (16. kép).

13. kép

14. kép

15. kép

16. kép

Ez azt jelentette, hogy a gyakorló anyagából készült, koptatóval ellátott pantallót fekete félcipővel viselte a felügyelői állomány. A nők könnyített ruházatához szoknya járt. Nadrágjuk oldalt slicces kivitelű volt, aminek szárát a 65M fekete színű, kétcsatos bakancsba kellett behúzni. A gyakorló öltözet fegyvernemi jelzése a két, keresztbe tett puská lett, amik előtt paragrafus jelet

ábrázoló pajzs látható (17. kép). Ezüst és arany kivitelben készült. Az egészségügyi személyzetnek kelyhen felkúszó kígyó (18. kép) lett a fegyvernemi jelzése. Az öltözethez rendszeresített sapka a munkásörség sapkája volt, a továbbra is meglévő általános sapkarózsával. A testület díszegyenruhája – feltehetően a spórolás jegyében – a 65M gyakorló ruházat lett, tányérsapkával és fehér kesztyűvel. A zubbony alatt inget kellett viselni nyakkendővel. Az ünnepi ruházat a női egyenruha kivételével változatlan maradt.

17. kép

18. kép

Az 1989-es rendszerváltás jelentősen nem érintette a büntetés-végrehajtás ruházatát, bár 1993-ban voltak próbálkozások annak megváltoztatására, amik azonban hamvába fulladtak. Csapatpróbáig jutott az új sötétkék szolgálati ruha, amire új, gallérra helyezett rendfokozati jelzés volt tervezve, és barett sapka járt hozzá. A köznapi és a díszruházatok csak mintadarabokban készültek el. Itt találkozhatunk piros, zöld, illetve rózsaszín és lila paszpólozással is. A fennmaradt forrásokból látszik, hogy a rendfokozat kivitelét is próbálták megtervezni, viszont az csak később, 2003-ban realizálódott. A változtatás annyiban merült ki, hogy a gombokat lecserélték a koszorúba fogott, keresztbe tett puskás kivitelre, amit a honvédség már 1967-től használt.

1991. július 1-jétől a vállszíjas derékszíj vállszíj részének kötelező viselését eltörölték, a vállszíj viselését csak az előljáró rendelhette el. A korábban kapott kitüntetések és az iskolai végzettséget igazoló jelvényeken mind megtalálható volt a vörös csillag. Így a kitüntetések csak szalagsávon voltak tovább viselhetők. Új rendőrtisztai főiskolai jelvény került rendszeresítésre, amin az új állami címer volt megtalálható. Igaz, hogy ezek viselése a fennmaradt fényképek tanúsága szerint szinte teljesen elmaradt. A sapkarózsát is lecserélték az ovális trikoloros változatra, amely arany, ezüst és szürke gyakorló kivitelben készült. A tábornoki sapkarózsát 1990-től ideiglenes, az új állami címert ábrázoló sapkadíszre cserélték, amit később felváltott a honvédségnél és a rendőrségnél 1993-ban rendszeresített változat. A rendfokozati jelzéseken továbbra is az ötágú csillagot kellett viselni, azt csak 1997-ben változtatták hatágúra.

Szintén 1997-ben rendszeresítették a szolgálati ruházathoz a sötétkék „V” nyakú kötött pulóvert, amit később könnyített szolgálati öltözetként a 65M hadigyakorló pantallóhoz is hordhatott az állomány. Ez a ruhadarab a mai napig is a leguniverzálisabb ruházati termék, amit szinte minden évszakban, alkalomkor és munkafázisban viselhet az állomány.

A 26/2005. (XII. 19.) IM rendelet merőben új szolgálati, ünnepi és kistársasági ruházatot rendszeresített. A büntetés-végrehajtás ruházati alapszíne sötétkék lett, a fegyvernemi színben visszatértek a hagyományos ibolyaszínhez, azaz a lila színhez. Ez a szín látható a szolgálati és ünnepi pantalló, az ünnepi zubbony paszpólján és a rendfokozati jelzéseken (vállszalag, paroli) is. A szolgálati és ünnepi ruházaton a tábornokok nadrágjukon szintén lila színű lampaszt viselnek. A szolgálati ing színe világoskék lett, hosszú ujjú és rövid ujjú változatban készült. Ez az ing volt viselhető a 65M hadigyakorló öltözethez is. A gyakorló – mint szolgálati ruha – rövidesen megszűnt. Viselését riadókor, lövészetben, kutyás szolgálatoknál, akciócsoportoknál rendelték el, azzal a módosítással, hogy váll-lap helyet lila színű vállszalagot, a vállszíjas derékszíj helyett fekete, kéttüskés málfahövet, az új szolgálati ruhához rendszeresített, préselt jelvényes baret sapkát és réz szolgálati jelvényt kellett hozzá viselni. A hivatásos állománynak ünnepi öltönyt rendszeresítettek (19. kép).

19. kép

20. kép

Ez a ruházat a honvédség 93M társasági öltönyéhez hasonló – a következő eltérésekkel. A tiszthelyettesi állomány paroliját is háromhurkos sujtás szegi körbe. A zsebtakarók megmaradtak kiscigányos változatúnak. Az ünnepi öltönyhöz új, a Magyar Köztársaság tűzzománcos címerét és a büntetés-végrehajtás egyszerűsített jelképét ábrázoló sapkajelvénnel díszített tányérsapkát rendszeresítettek. A zsinórzatokat vékony, lila színű átszövés díszíti. A mellkas jobb oldali részére a hivatásos állományt kifejező, tölgyfalombbal díszített címer, a bal felkarra a büntetés-végrehajtás címerét tartó oroszlán került. Állománykategóriától függően ezüst, illetve arany kiegészítőkkel készültek az öltönyök. A női ünnepi öltöny is változott, itt teljesen eltérő lett az ünnepi kalap, amit a korábban leírt sapkajelvény díszít (20. kép).

2003-ban az intézetparancsnoki, illetve a tábornoki kar részére kistársasági ruhát rendszeresítettek. Ez az öltözet szabásában, kivitelében megegyezik a sötétkék ünnepi öltönnel, csak a színében tér el attól. A nadrág fekete, a zubbony és a tányérsapka szürke színű. A paszpólozás a főtisztelnél lila, míg a tábornokoknál vörös. A tábornoki pantalló paszpólja skarlátpiros, amit kétoldalt azonos színű lampasz fog közre (21. kép). A tábornoki sapka vihar- és vállszínőra meggyvörössel van átszőve. A tábornoki tányérsapkán új, nagyméretű állami címerrel és tölgyfalombbal díszített tábornoki sapkarózsa található. 2010-ben a kistársasági tányérsapka állórészét is feketére módosították.

Szintén 2010-ben, a szakszervezetek közbenjárására rendszeresítették az 10M „Antal kék” színű gyakorlóruházatot, amely a modern ruházati termékek egyik első generációja. A zubbonyon a bal mell fölött és a hátrészen félkörívben a világoskék színű „BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS” felirat látható.

Az öltözethez világoskék piké póló jár, amely szintén feliratozott. A zubbonyon réz szolgálati jelvényt, a pólón hímzett azonosító számot, míg a bal felkaron tépőzárás rendfokozati jelzést kell viselni.

A büntetés-végrehajtás egyenruházatának utolsó fejezete napjainkban íródik. A 14/2010. (XII. 31.) BM rendelet alapján 2011-ben vezették be a 10M e (egységes) rendészeti gyakorló ruházatot, ami nadrágból, zubbonyból és kabátból, valamint bevetési bakancsból áll. A színe ennek is kék, viszont a büntetés-végrehajtásra utaló fehér színű feliratok találhatóak rajtuk. A rendfokozati jelzéseket a bal felkaron tépőzárral lehet rögzíteni, és új, tiszthelyettesi vagy tiszti kivitelű állományjelzőt kell a rendfokozati jelzés fölött viselni. A ruházat „unisex”, azaz nem készült női változat.

Különleges ruhadarabként végül tegyük említést a műveleti csoportoknak a 43/2011. OP intézkedésben meghatározott fekete színű ruhájáról, amely a kiemelt fontosságú előállítási feladatok ellátása alakalmával, taktikai mellénnyel és kámzsával viselhető. Speciális kiegészítőjük még a golyóálló mellény, az ízületvédők, kesztyű és a combra erősíthető fegyvertokok (22. kép).

21. kép

22. kép

A büntetés-végrehajtás elmúlt 125 évét „egyenruházatis szemmel” áttekintve megállapíthatjuk, hogy az egyenruházatot mindig a kor divatja, politikai és ideológiai igényei alakították. Ezek tükröződnek vissza a sűjtásokban, a csillagokban és az egyenes vagy ívelt zsebtakarókban. Napjainkban az egyenruha és a testületi szín visszatért a monarchiabeli hagyományokhoz. Ez leginkább az ünnepi és a kistársasági egyenruhákon köszön vissza. A szolgálati ruhákat manapság a praktikum és a kényelem jellemzi. Remélhetőleg továbbra is ezeket a szempontokat fogják szem előtt tartani a jövő büntetés-végrehajtási egyenruháinak tervezése közben.

Irodalomjegyzék

Könyvek

A királyi Törvényháztól a Fegyház és Börtönig. A Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön centenáriumi évkönyve. (Szerk. Estók József.) Sátoraljaújhely, Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön, 2005.

Emlékkönyv 1951-2001. 50 éves a börtönbútorgyár. (Szerk. Oláh Miklós.) Szeged, Bába és Társai Kiadó, 2001.

Lőrincz József – Nagy Ferenc: *Börtönügy Magyarországon.* Budapest, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, 1997.

Oláh Miklós: *A Szegedi Várbörtön és a Szegedi Fegyház és Börtön történeti kronológiája.*

Szeged, Bába és Társai Kiadó, 1998.

Jogszabályok

43.845/1891. számú IM rendelet

10-21/8/1961. BM utasítás: Öltözködési szabályzat

101/1978. IM utasítás: Öltözködési utasítás a büntetés-végrehajtás hivatásos állománya részére

115/1987. (IK. Bv. Mell.10.) IM utasítás: Az IM Büntetés-végrehajtási Testület Öltözködési Szabályzata

13/1997. (IV. 22.) IM rendelet a büntetés-végrehajtási szervezet öltözködési szabályzatának kiadásáról

1-1/59/2004. (IK. Bv. Mell. 8.) OP intézkedés a hivatásos állomány részére korábban rendszeresített szürke, illetve az újonnan rendszeresített sötétkék egyenruházatok viseléséről

14/2010. (XII. 31.) BM rendelet

1-1/50/2010. (VIII. 3.) OP intézkedés a hivatásos állomány egyenruházati alapellátási normáinak kiadásáról

1-1/28/2012. (IV. 20.) OP intézkedés az egyenruházati, a munka- és védőruházati alapellátási normák kiadásáról, valamint az egyenruha-ellátásra jogosult állomány ruházati és öltözködési szabályzatáról